


Terítő - Mária Terézia magyar koronázási díszruhás alakjával, hadi trófeákkal és a kétfejű birodalmi sas alakjával

Textil- és viseletgyűjtemény

| | |
|-----------------|---|
| Leltári szám: | 13330  |
| Készítés ideje: | 1750 KÖRÜL |
| Készítés helye: | Felső-Lausitz (feltehetően); Felső-Magyarország (feltehetően) |
| Anyag: | selyemfonal |
| Technika: | damaszt-szövés |
| Méretek: | hosszúság: 106 cm szélesség: 95 cm |

A 17. század elejétől, II. Mátyástól kezdve a Habsburg uralkodókat magyar nemesi viseletben koronázták magyar királlyá, azaz a szertartás során a Szent István korából származó koronázási palást alatt a kora újkori magyar főúri öltözéknek megfelelő ruhadarabokat: dolmányt, a fölött paszományos mentét, valamint tollforgós süveget viseltek. Mária Terézia 1741. évi pozsonyi koronázásakor ugyancsak hangsúlyosan magyaros öltözetet viselt: a királynő koronázási díszruhája – az egykorú portrék tanúsága szerint (ld. [itt](#)) – aranszínű fémszállal hímzett selyemszövetből készült, bő szabású, hátul uszályszerűen megnyújtott szoknyából és csipkekötényből, valamint fehér csipkéből készült, szalaggal átkötött, buggyos ujjú ingből és a fölött viselt, gyöngyökkel díszített fűzőbetéttel ellátott, hátul fűzött ruhaderékből (vállfűzőből) állt. (A koronázás után a királynő a szoknyából pluvialét és miseruhát készíttetett, amelyeket Erdődy Gábor Antal /1684–1744/ egri püspöknek ajándékozott, s ma az Egri Főegyházmezei Múzeum, illetve a szatmárnémeti székesegyház kincstárában található.)

Ebben a hangsúlyozottan magyaros koronázási díszruhában látható a királynő az itt bemutatott damaszt terítőn is. A királynő ábrázolásához minden bizonnyal a Körmöcbányán 1741-től vert arany dukát szolgált előképült, amelyen szintén Mária Terézia álló alakja látható, fején koronával, baljában országalmával, jobbában jogarral, ugyancsak *MA: THERESIA D: G: REG: HU: BO:* (Maria Theresia Dei gratia regina Hungariae et Bohemiae = Mária Terézia Isten kegyelméből Magyarország és Csehország királynője) körirattal (ld. [itt](#) és [itt](#)).

Mária Terézia hasonló, ugyancsak a körmöci arany dukát nyomán készült ábrázolása látható *Vivat Maria Theresia* felirattal Hadik András szabályján (Magyar Nemzeti Múzeum, ltsz. 53.461.), amely a vesztfáliai Solingenben készült 1744-ben.

A damaszt terítő feltehetően Sziléziában készült, ahol a felső-lausitzi Greiffenberg (ma Gryfów Śląski), Schmiedeberg (ma Kowary) és Hirschberg (ma Jelenia Góra) városkák az 1740-es évektől a damaszt-szövés, különösen a "képes damasztok" (*Gebilddamast*) előállításának legjelentősebb közép-európai központjai voltak, s ahol több hasonló, Habsburg uralkodókat ábrázoló damaszt terítőt is készítettek itt a 18. század második felében. Ezek egyike az a vörös-fehér lendamaszt terítő (*Coffeetuch*), amelyen középült II. József lovas alakja látható *Iosephus Röm. Kais / 1788* felirattal, körben hadi trófeákkal és a kétfejű birodalmi sas alakjával (Riggisberg, Abegg-Stiftung, 4133. ltsz - közli: Leonie von Wilckens: *Geschichte der deutschen Textilkunst: Vom spatén Mittelalter bis in die Gegenwart*. München 1997, 28. kép) A Mária Teréziát magyar királynőként ábrázoló damaszt terítő esetleg hazai műhelyben is készülhetett: a 18. századi Magyarországon a céhes keretek között működő takácsok közül elsősorban a német nemzetiségű sávolyos takácsok (*Leinweber*) szöttek damaszt asztalterítőket és kendőket az előkelőbb, úri-polgári vevőkör számára, míg az ún. hímes (magyar) takácsok egyszerűbb, piros-kék mintás takácsszötteket készítettek a parasztság számára.

A kisebb méretű damasztok általában (kávé-)asztalra való terítőként (ld. [itt](#)), emlékkendőként, de akár díszszekendőként (keszkenőként) is szolgálhattak erre utal az elzászi Mulhouse-ban 1763-ban készült, Nagy Frigyes lovas alakját ábrázoló nyomott mintás keszkenő felirata: *C'est pour t'admirer et te voir / Que je te porte dans mon mouchoir* (ld. [itt](#)).

Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében több hasonló, a Habsburg uralkodók magyar királlyá koronázásához kapcsolódó emléktárgy is található, mint például a IV. Ferdinánd képmását ábrázoló mézeskalácsforma (ld. [itt](#)), vagy a III. Károly pozsonyi koronázásának emlékére készült fajaszn tányér és üvegpopár (ld. [itt](#) és [itt](#)).

Irodalom

- Az Ernst-Múzeum gyűjteményének aukciója. (Árverési Közlöny, XX.). Postatakarékpénztár Árverési Csarnoka, Budapest, 1939. - Nr. 1110. (analógia)

